

ЛЮДМИЛА ЧЕРЕДНИК
(Полтава)

ХУДОЖНЯ СВОЄРІДНІСТЬ «ЩОДЕННИКА» МАРІЇ БАШКИРЦЕВОЇ

Ключові слова: автор, оповідач, тема, жанр.

У сучасному літературознавстві в останні десятиліття спостерігається посилення інтересу до документальної літератури, зокрема таких її жанрів, як автобіографія, мемуари, листи, сповідь, щоденник. Особливе зацікавлення викликає жанр щоденника.

Як відомо, щоденник, або журнал – це «хронологічні, здебільшого датовані записи від першої особи, події з життя того, хто робить ці записи та роздуми з приводу цих подій» [4, с. 628].

Цікавою є генеза щоденникового жанру. Деякі літературознавці зародження його виводять з античної традиції. Зокрема, сучасна українська дослідниця Н.Момот вважає першими зразками щоденників записи промов римських senatorів та бухгалтерські книги, оскільки в них «покладено записи про події із життя автора» [7, с. 3-4]. На думку авторів «Лексикона загального та порівняльного літературознавства», попередниками жанру щоденника могли бути сповіді (наприклад, «Сповідь» Блаженного Августина) або подорожні записки (наприклад, щоденник Х. Колумба). У добу Відродження, з її вірою у величезні можливості людини, з ідеалізацією гіпотетичного автора, також можна знайти зразки щоденникових записів, наприклад, нотатки Мікеланжело.

Розквіт щоденникової форми в літературі припадає на XVIII століття і пов'язаний із сентименталізмом та романтизмом. Представникам обох напрямів імпонували фрагментарність записів, яка дозволяла зосередити увагу на переломних моментах життя, пряма участь автора в описуваних подіях, суб'єктивізм, емоції та відчуття, фіксовані безпосередньо реципієнтом. Як зазначає російський дослідник О. Сторов, «у щоденнику знайшло відображення характерне для того часу прагнення особистості протиставити жорстким соціально-становим визначенням події свого внутрішнього життя і підняти їх до рівня суспільно значущих явищ» [2, с. 107]. Модернізм як художній напрям кінця XIX – початку XX століття, що характеризувався активним пошуком нових художніх форм і надавав перевагу суб'єктивному фактору відображення, посилив інтерес до щоденника «як індивідуальної форми авторського самовираження» [2, с. 118]. Жанр щоденника трансформується, поряд з традиційними побутовими щоденниками з'являється інший різновид, який дослідники (А. Кочетов) умовно називають «літературно-художнім» [3, с. 6]. Автори «Літературного словника-довідника» визначають щоденник як «літературно-побутовий жанр, фіксація побаченої, почутої, внутрішньо пережитої події, яка щойно сталася» [5, с. 745].

Наступні два десятиріччя позначаються відсутністю активного інтересу до щоденникової прози, про це свідчить той факт, що частина діаристів узагалі припиняє ведення щоденників, а нових, принаймні відомих, імен у цьому жанрі за означений період не виявлено. Хоча це питання малодосліджене і потребує подальшого наукового пошуку.

Цікавою, на наш погляд, є монографія російського дослідника М. Михеєва «Щоденник як его-текст (Росія XIX-XX ст.)» (2007). Ключовими для автора є визначення щоденника як его-тексту (тобто тексту про самого себе, написаного із суб'єктивної

авторської точки зору) та передтексту (тобто тексту у його незакінченому, чорновому вигляді). М. Михеев зазначає, що оскільки «єго – текст чи першо-текст (передтекст) можна вважати чернеткою свідомості» [6, с. 23], то запис у щоденникові є «неначебто лише сьогоднішній зріз свідомості особистості, що не претендує на всеохопленість епопеї» [6, с. 111].

Однак щоденник, на нашу думку, давно вже перестав бути тільки «текстом для себе» [6, с. 120], ставши і «текстом для інших». Текст щоденника, як і будь-який інший текст, є макрокомунікативним актом, під час якого відбувається процес освоєння читача з автором, публічний процес створення себе на очах у публіки.

У щоденниках нарративне «я» – це суб'єкт у процесі, воно ніколи не є завершеним, а завжди змінне, сповнене протиріч. І це пояснюється тим, що щоденник є способом самоописання, способом виразити себе.

Усі дослідники вважають, що щоденник як жанр характеризується відсутністю єдиного сюжету, загального ідейного задуму, фрагментарністю, необробленістю оповіді, уривчастістю, суб'єктивізмом, стилістичною незавершеністю фрази. Щоденникові форми дають змогу глибше зрозуміти естетичні та філософські концепції автора, передати читачеві власну точку зору, виголосити позицію митця.

Зазначимо, що щоденник потребує не простої констатації факту, а погляду на події через їх суб'єктивне сприйняття. Відомо, що щоденники вели такі видатні майстри красна вважати письменства, як Т. Шевченко, І. Бунін, А. Камю, брати Гонкури, В. Скотт, В. Винниченко, К. Чуковський та багато інших. Їхні нотатки є чудовим матеріалом, який розкриває глибокий внутрішній світ митців та добу, в яку вони жили. Деякі письменники зробили зі щоденника справжні літературні шедеври: М. Лермонтов, Джек Лондон, М. Фріш, Г. Бейль та ін.

У центрі уваги нашого дослідження – унікальний щоденник Марії Башкирцевої.

Відомо, що Марія Костянтинівна Башкирцева (1860-1884) прожила коротке, але яскраве життя. Художник, літератор, мислитель, вона належить до славної когорти талановитих жінок другої половини XIX сторіччя, які на весь світ у славили Україну. Творчість М. Башкирцевої привертає увагу літературознавців, критиків, широкого кола читачів. Значний внесок до дослідження творчого доробку художниці й письменниці зробили такі українські та зарубіжні дослідники, як М. Слабошпицький, І. Книш, Д. Донцов, М. Качмарська, О. Александров, О. Басманов, М. Рудинська, М. Герро, К. Коснє та багато інших. Утім, як показав аналіз наукової літератури, не всі аспекти творчості нашої видатної землячки знайшли втілення в критичних та літературознавчих працях. Мета нашого дослідження – окреслити жанрові дефініції щоденника, проаналізувати особливості проблематики цього твору, дослідити відтворення в ньому епохи.

«Щоденник» М. Башкирцевої побачив світ у 1887 році й викликав бурхливий інтерес публіки. Протягом короткого часу книга витримала декілька видань, була перекладена німецькою та англійською мовами, стала відомою не тільки серед європейських, а й американських читачів.

Відгуки про цей твір були сповнені протиріч. Відомий російський письменник Л. Толстой уважав, що «Щоденник» мав штучний характер. А А. Чехов узагалі називав його «нісенітницею». Хоча були й інші думки. Наприклад, В. Брюсов палко сприйняв книгу і так записав у своїх нотатках: «Це я сам, зі своїми думками, переконаннями, мріями» [2, с. 54]. Сподобалася книга й І. Буніну, який співчував нещасливій долі талановитої дівчини. В. Короленко вловив у «Щоденникові» настрої, що визначалися в той час «як кінець століття» [2, с. 71]. Трагічна доля молодої художниці викликала глибокий інтерес і у відомої російської поетеси М. Цветаєвої, яка присвятила Марії

Костянтинівні книгу «Вечірній альбом» (1910), вірш «Он приблизилася крилатий» (1912), що відкрив збірку «Юнацькі вірші», а також думала випустити збірник «Марія Башкирцева».

Французька критика сприймала «Щоденник» як декадентський твір. А відомий письменник А. Моруа висловив думку про те, що «Башкирцева надихнула у французькій літературі жанр персоналізму, егоцентризму» [2, с. 241].

Не згасає інтерес до творчості М. Башкирцевої й у ХХ-ХХІ століттях. У 1997 році в Німеччині в університеті Марбурга дослідниця С. Войт захистила дисертацію, присвячену вивченню творчої спадщини М. Башкирцевої. Завдяки дослідженням французької вченої К. Косньє стало відомо, що «Щоденник» зазнав багатьох виправлень.

Та як би дослідники й читачі не ставилися до цього твору, точним є одне: ніхто не міг заперечити багатогранний талант молодій авторки. Вона була прекрасним художником, розумілася на музиці, співала, мала хист до літератури.

На нашу думку, «Щоденник» М. Башкирцевої – це спосіб фіксування власного життя впродовж тривалого часу (авторка вела щоденник з дванадцяти і до своїх останніх двадцяти чотирьох років). У ньому знаходили хронологічне відображення щоденні події та особисті переживання. Цей твір можна сприймати й як історичну хроніку, що висвітлює життя аристократів та проливає світло на безліч політичних, суспільних, психологічних питань. Зазначимо, що «Щоденник» пройнятий тонким психологізмом, романтичною жагою слави й разом з тим трагічним відчуттям приреченості.

За власним зізнанням М. Башкирцевої, її нотатки – це «жизнь женщины, записанная изо дня в день безо всякой рисовки, как будто никто в мире не должен читать написанного, но в то же время со страстным желанием, чтобы оно было прочитано» [1, с. 22]. Авторка думає й про свого майбутнього читача, саме до нього звернені її слова: «Если бы эта книга не представляла собой точной, абсолютно строгой правды, она не имела бы никакого смысла. А жизнь человека, вся жизнь как она есть, без всякой замаскировки и прикрас, – всегда великая и интересная вещь» [1, с. 23].

Перше враження, яке виникає під час прочитання «Щоденника», – почуття здивування перед незвичайною зрілістю думки юної авторки. Разом з тим Марія Башкирцева може здатися досить егоцентричною особою. На сторінках твору вона весь час зосереджується на своїх сукнях, прикрасах, іграшках, примхах, балах, постає справді нарцисичною істотою, яка милується своїм забезпеченим життям. Читаємо на сторінках щоденника: «Люди весь день любят меня, мама любит, княгиня Голицына любит. Я на самом деле очень красива» [1, с. 35]; «С трех до пяти часов мы ждем на парадной лестнице нашего салона. Я очаровательна в своем платье Louis XV, из светло-розового бархата» [1, с. 56]. Така увага до своєї особистості пояснюється особливостями життя Марії: мати, тітка й бабуся, нещасливі в особистому житті, зосередилися на дівчинці, зробивши її маленьким ідолом своєї родини. Окрім того, у сім'ї знали пригоду, що трапилася з матір'ю Марії. Жінка розповідала про те, як одного разу ворожбит-єврей, побачивши маленьку Марію, сказав матері: «У тебя двое детей, сын будет каким же, как все, но дочь твоя станет звездой...» [1, с. 30]. Тому з раннього дитинства до дівчинки й ставилися, як до зірки.

Та все це не завадило дивовижній працелюбності Марії Башкирцевої. Саме напружена праця сприяла розвитку численних талантів дівчини, що виявилися дуже рано. Вона записала у «Щоденникові»: «Я взялась за распределение часов своих учебных занятий: девять часов работы ежедневно. Мне тринадцать лет, если я буду терять время, то что же из меня выйдет?.. Так много дела в жизни, а жизнь так коротка!»

[1, с. 74]. Як відомо, протягом короткого проміжку часу майже без сторонньої допомоги Марія оволоділа чотирма сучасними європейськими (англійською, німецькою, французькою, італійською) і двома давніми (латиною і давньогрецькою) мовами, що дало їй можливість в оригіналі ознайомитися з творами античних авторів і класиків світової літератури.

Вражає самокритичність Марії, що відчувається в її записках. Читаємо нотатки різних років: «Мне часто говорят, что я – хорошенькая, но я считаю себя всего лишь миловидной... Мне хотелось бы стать Личностью!» [1, с. 63]; «Я знаю человека, который меня любит, понимает, жалеет, полагает жизнь на то, чтобы сделать меня счастливой, который готов для меня на все и который никогда не изменит мне, хотя и изменял прежде. И этот человек – я САМА» [1, с. 73]; «Что я такое? Ничто. Чем я хочу быть? Всем» [1, с. 120]. Зазначимо, що амбіційність, гонористість Марії Башкирцевої сприймалися як типові риси для її оточення, часу, середовища, хоча вона й була досить самостійною особистістю.

Молода художниця завжди страждала від відчуття самотності, їй хотілося знайти вірного друга, якому б можна було відкрити таємниці своєї душі. А ще вона прагнула почути чесну думку про свій талант. Для цього дівчина обрала популярного французького письменника Гі де Мопассана. Сучасники й критики закидали їй роман у листах з Мопассаном, мовляв, вередлива й самозакохана Марія фліртувала з відомим письменником. Насправді ж, хвора на сухоти, відчуваючи, що час безупинно спливає, вона шукала друга. Це листування нараховує тринадцять листів – сім Марієвих і шість Мопассана. Дівчина видавала себе за пересічного шкільного вчителя, який хоче поспілкуватися з такою великою людиною. Кожен з листів написано у відмінному від інших стилі, і навіть такий майстер, як Мопассан, піддався цій літературній містифікації. В одному з листів Марія зізналася: «Почему я вам писала? В одно прекрасное утро просыпаешься и открываешь, что ты редкое существо, окруженное глупцами. Горько становится на душе при мысли, что рассыпаешь столько жемчуга перед свиньями. Что если б я написала человеку знаменитому, человеку достойному, чтобы он мог понять меня? Это было бы прелестно, романтично и – кто знает? – быть может, после нескольких писем он стал бы моим другом...» [1, с. 145]. Але це листування було не до душі Мопассану, здавалося нудним і набридливим, хоча Марії й удалося зацікавити митця на короткий час гострою критикою однієї з його новел. В останньому своєму листі Башкирцева зізналася, що вона дівчина, а не чоловік, а на сторінках свого щоденника записала, що була розчарована своїм кумиром: «Я жалею, что обратилась не к Золя, а к его адьютанту, талантливому, и даже очень» [1, с. 157]. Арман Лану, біограф Г. де Мопассана, так писав про це листування: «Это была русская девушка, капризная и изысканная, несносная и трогательная, маленькое прозрачное существо, кокетничавшая перед лицом смерти. Она хотела оставить свой дневник какому-нибудь писателю. Мария цеплялась за этот дневник как за единственную надежду пережить саму себя... Она думала о Мопассане как об исполнителе ее завещания. Вместо того, чтобы прямо сказать ему об этом, что его, безусловно, расстроило бы, она жеманилась. Грубость Милого друга, стоящего на пороге могилы, обескуражила этот хрупкий оранжевый цветок...» [2, с. 155].

На нашу думку, «Щоденник» – це розповідь про формування жіночої особистості. Йдеться не тільки про боротьбу дівчини проти конформізму суспільства, а й про подолання власної роздвоєності між «я» світським і творчим. Світське «я» відобразилося в картинах, де ми бачимо дівчину з парасолькою, дівчину з мандоліною, дівчину з песиком. А «я» творче виступає в «Автопортреті», де Башкирцева зобразила себе художни-

ком з палітрою в руці. Її світське «я» пробивається через усталені правила суспільства. Так у творі з'являється феміністична тема.

Поведінка Марії, усе її життя йде всупереч усталеним правилам. Ще в чотирнадцять років вона записала: «Я хочу жити, як я люблю» [1, с. 47]. З роками приходять розуміння, що це досить нелегко, оскільки вона ламає звичне життя жінки. Вийти заміж за якогось панка означало в очах світського товариства вчинити так, як належить жінці. А Марія вбачала в цьому відмову від свого тіла, душі, своїх почуттів. Башкирцева в 16 років поставила собі мету: стати відомою, бути об'єктом поклоніння та аплодисментів. У 5 років дівчина мріяла стати балериною, у 13 – співачкою, а у 18 – художницею. У будь-який спосіб їй хотілося визнання.

Саме мистецтво стало для Марії віддушиною, шляхом до свободи, можливістю втекти від задушливої атмосфери світських салонів, де все принижувало її людську гідність і куди вона прагнула повернутися лише переможницею. Отже, мистецтво Башкирцева розуміла як спосіб визволення від усталених правил, що готували для дівчини лише заміжжя, саморозкряпачення, саморозкриття особистості: «Вийти замуж и рожать! Почему нет? Но каждая прачка в состоянии это делать. Чего же хочу я? Ох, вы знаете: я хочу славы!» [1, с. 186].

Багато сторінок книги присвячено роздумам про кохання, якого теж прагнула Марія. На її думку, «любовь – это самое лучшее, что только может быть в мире» [1, с. 38].

Літературні цінності «Щоденника», серед яких слід відзначити точність, глибину думки, об'єктивізм, хронологізм, яскравість мови, є незаперечними. І все ж таки кожен рядок свідчить про те, що автор передусім – художник. Тонкі, проникливі замальовки природи, настроїв, велично-прекрасні, неначебто вирізьблені рукою скульптора, портрети людей. Навіть до своєї зовнішності авторка ставиться як до художнього твору: «Мой наряд и моя прическа сильно изменили меня. Я походила на картину» [1, с. 44].

Коли після втрати голосу і слуху Марія вирішила присвятити себе малярству, вона записала: «Я хочу от всего отказаться ради живописи. Надо твердо помнить это, и в этом будет вся жизнь» [1, с. 123]. Поступово у Башкирцевої народжується відчуття кровного зв'язку зі світовою художньою культурою: «Я в своей дерзости считаю себя в родстве со всеми героями, со всеми шедеврами мира! Можно было бы написать интересную диссертацию на тему о той таинственной связи, которая соединяет героев в образцовых произведениях со всеми мыслящими людьми» [1, с. 214]. У «Щоденникові» є багато записів, у яких висловлюються думки Башкирцевої щодо літературних питань і творчості окремих письменників. Так, у записі від 28 червня 1878 року вона зізнається, що непогано знає античну літературу: «Я знаю Аристофана, Плутарха, Геродота, отчасти Ксенофонта, кажется, и все тут. Еще Эпиктета, но, право, все это далеко недостаточно. И потом Гомера – его я знаю отлично, немножко также – Платона» [1, с. 175]. Авторка зазначає також, що перебування за кордоном дало їй можливість ознайомитися з літературою Росії, зокрема вона захоплювалася Гоголем, називаючи його геніальним гумористом. Обоженювала О. де Бальзака, і підтвердженням цього є такий запис: «О великий Бальзак! Ты величайший гений в свете, куда не пойдешь, везде видишь твои замечательные комедии! Кажется, что он постоянно жил и писал с натурь» [1, с. 214].

Слід зазначити, що Марія Башкирцева, проживши більшу частину свого життя за кордоном, ніколи не забувала Україну. Рідну землю вона відвідала в 1876 році після повернення з Петербурга. Художниця зауважувала в своїх нотатках, що знала Україну й Крим краще, ніж Росію, бо національна російська культура з її одягом і мовою була їй чужа. На сторінках «Щоденника» згадуються назви українських міст (Харків, Пол-

тава), сіл (Шпатівка, Диканька, рідний маєток біля Диканьки – Гавронці). Виявилось, що молода дівчина розуміється на господарстві й може давати поради, паралельно цитуючи Шекспіра та Платона. Українські селяни вражають її своєю добротою: «Эти добрые, терпеливые учтивые лица очаровали меня» [1, с. 139]. Башкирцева розповідала про те, як одного разу заговорила із селянами «малоросійською мовою» і виявилось, що вона непогано нею володіє. Художниця згадує нових знайомих – нащадків стародавніх козацьких родів: пана Гамалія та князя Сергія Кочубея, сина великого канцлера Віктора Павловича. Марія вражена красою маєтку Кочубеїв і вважає, що «по красоте сада, парка, стросний Диканька может соперничать с виллами Боргезе и Дориа в Риме. Исключая неподражаемые и незаменимые развалины, Диканька, пожалуй, даже богаче» [1, с. 143].

Відвідала Башкирцева й Полтаву, про що свідчить такий запис: «Полтава более достойный город, чем думают. Прежде всего, достойна внимания маленькая церковь Петра Великого... Рядом с церковью находится колонна на том самом месте, где государь, выиграв битву 1709 года, отдыхал, сидя на коне» [1, с. 144]. Вразив її монастир, куди вона прийшла вклонитися могилі прадіда з материнської лінії.

У цілому, українське життя з його спокоєм та неквапливістю було до вподоби Марії Башкирцевій. Українська культура також приваблювала її своєю барвистістю. Панна Марія етнографічно описує повсякденний одяг української дівчини. Вона розповідає про те, як сама перевдяглася звичайною дівчиною і селяни та рідні її не впізнали. Марія навіть сфотографувалася в такому вбранні.

Вражають роздуми молодої художниці про життя, сповнені глибокого філософського змісту: «Часто, смеясь, я говорю, что жизнь есть только переход. Я бы хотела серьезно верить этому, чтобы утешиться во всех печалях, во всех жестоких горестях и недостойных страданиях» [1, с. 215].

Башкирцева знала, що невиліковно хвора, але всіляко намагалася приховати це від рідних та друзів, продовжувала працювати. Вона дуже любила життя й писала у своєму «Щоденнику»: «Мне кажется, что никто не любит все так, как я люблю: искусство, живопись, музыку, книги, свет, платья, роскошь, шум, тишину, смех, грусть, тоску, шутки, любовь, холод, солнце, все времена года... Я все люблю до обожания...» [1, с. 300]. І далі: «Я хотела бы видеть все, все иметь, все обнять, слиться со всем и умереть, если надо, через два года или в 30 лет, умереть с экстазом, чтобы изведать эту последнюю тайну, этот конец всего или божественное начало...» [2, с. 300]. Переборюючи страшні болі, Марія Костянтинівна знаходила в собі сили підтримувати свого вчителя Ж. Бастьєна-Лепаж, який теж помирав від сухот. У жовтні 1884 року Башкирцева після його відвідування зробила свій останній запис: «Я тоже наполовину только тень... Впрочем – все кончено. Все кончено. В 1885 году меня похоронят» [1, с. 318]. Вона переймалася, що не встигне закінчити картину, хвилювалася, що Ж. Бастьєн-Лепаж не може ходити, зізнається, що їй самій важко підніматися сходами... Але жодного натяку на страждання, жодного бажання викликати в читача жалість до себе.

Через одинадцять днів, 31 жовтня 1884 року, Марія Костянтинівна Башкирцева відійшла за межу.

У 1900-х роках у Парижі, в Люксембурзькому саду, з'явилася скульптура «Безсмертя». Молодий геній помирає біля ніг ангела смерті, який тримає в руках згорток з іменами видатних людей, що полишили цей світ занадто рано. Серед восьми французьких імен – слов'янське жіноче ім'я: Марія Башкирцева.

Отже, в результаті нашого дослідження можна зробити висновок, що «Щоденник» М. Башкирцевої продовжує кращі традиції як французької, так і української

літератури у цьому жанрі. Твір містить глибоко особисті нотатки, виповнені інтимними переживаннями й почуттями. Книгу відомої художниці можна віднести до жанру традиційних щоденників, оскільки хронологічно датовані записи мають яскраво виражений суб'єктивний характер та відображають життя аристократів XIX століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дневник Марии Башкирцевой. Избранные страницы / [сост., подгот. текста, примеч. и вст. ст. *А.Е. Басманова*]. – М.: Молодая гвардия, 1991. – 320 с.
2. Избранница судьбы Мария Башкирцева / [сост. *Т.Швец*]. – М.: Вече, 2008. – 248 с.: илл.
3. *Кочетов А.В.* Щоденник О.В. Дружиніна: типологія жанру, поетика, історико-літературний контекст: автореф. дис. к-та філол. наук: спец. 10.01.02 / Кочетов А.В. – Херсон, 2006. – 24 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці, 2007. – 742 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / *Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів* та інші. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с. (Nota bene)
6. *Михеев М.* Дневник как эго-текст (Россия XIX–XX) / М. Михеев. – М.: Водолей Publishers, 2007. – 263 с.
7. *Момот Н.М.* Щоденник Т.Шевченка як творчо-психологічний та жанровий феномен: автореф. дис. к-та філол. наук: спец. 10.01.01 / Момот Н.М. – Кіровоград, 2006. – 19 с.

Людмила Чередник

ХУДОЖЕСТВЕННОЕ СВОЕБРАЗИЕ «ДНЕВНИКА» МАРИИ БАШКИРЦЕВОЙ

В статье исследуется художественное своеобразие «Дневника» известной художницы и писательницы XIX века Марии Башкирцевой, чье творчество привлекает внимание многих ученых и читателей. Автор отмечает, что произведение можно отнести к жанру традиционных дневников, которые отличаются хронологическим изложением событий и ярко выраженным субъективным характером восприятия действительности.

Ключевые слова: автор, рассказчик, тема, жанр.

Ludmila Cherednyk

ART ORIGINALITY OF MARIYA BASHKIRTSEVA'S «DIARY»

The article deals with the artistic analysis of «Diary» by famous artist Mariya Bashkirtseva of 19th century. Her creative works attract the attention of many scientists and readers. The artistic work is considered as traditional diary. It's characterized as chronological given events and subjective character of reality.

Key words: author, teller, theme, genre.

Одержано 17.09.2009 р., рекомендовано до друку 15.12.2009 р.